

Luuytimen / veren kantasolukeruu terveeltä luovuttajalta

Kantasolusiirtoa käytetään hoitona muun muassa pahanlaatuisissa veritaudeissa kuten leukemiassa. Kantasolusiirteellä pyritään korvaamaan potilaan häiriintynyt luuytimen toiminta terveillä kantasoluilla. Potilaalle voidaan tehdä allogeeninen (luovuttajana vieras henkilö) kantasolusiirto kudostyyppiltään (HLA) sopivaksi luovuttajaksi todetun sisaruksen tai muun lähiomaisen tai rekisteriluovuttajan kantasoluilla. Luovuttajalta kerätään kantasoluja joko luuytimestä tai verenkierrosta. Lääkäri päättää yhdessä luovuttajan kanssa keruutavan.

Kantasolusiirron saavan potilaan kannalta on tärkeintä, että luovuttaja on terve. Luovuttajaksi valitulle lääkäri suorittaa terveystarkastuksen ennen kantasolujen luovutusta. Terveystilaa selvitetään lisäksi terveystarkastuksen ja verinäytteiden avulla. Verikokeista tutkitaan muun muassa verenkuva, munuaisten toimintaa kuvaava kreatiniiniarvo, maksa-arvot, veriryhmä, HI-virus, hepatiitti B- ja C-virus, sytomegalovirus, toxoplasma-aineet sekä syfilisbakteeri (kuppakoe) ja fertiili-ikäisillä naisilla raskaustesti. Verinäytteiden ohella terveystarkastukseen kuuluvat keuhkojen röntgenkuvaus ja sydänfilmi (EKG). Lääkäri voi tarvittaessa määrätä luovuttajalle lisätutkimuksia, mikäli luovutuskelpoisuuden arviointi niitä vaatii. Luovuttajalle kerrotaan aina kaikki tutkimustulokset. Mikäli terveystarkastuksessa ilmenee jotain poikkeavaa, niin lääkäri ohjaa luovuttajan jatkotutkimuksiin.

Terveystarkastuksen yhteydessä lääkäri antaa tarkan informaation kantasoluluovutuksesta. Informaatiotilaisuudessa selvitetään luovutusprosessin eteneminen, erilaiset luovutustavat ja niihin liittyvät riskit. Luovuttajalla on lisäksi oikeus esittää kysymyksiä koko luovutusprosessin ajan. Informaation yhteydessä luovuttaja allekirjoittaa suostumuksensa kantasolujen luovutukseen.

Luuytimen luovutus

Mikäli luovutustavaksi on sovittu luuytimen keruu, niin luovuttaja tulee Tyks:n hematologiselle vuodeosastolle (TD7/ UC10) keruuta edeltävänä iltana. Luuytimen keruutoimenpide suoritetaan nukutuksessa leikkausosastolla, jonne luovuttaja kuljetetaan vuodeosastolta. Nukuttaminen vaatii edeltävästi luovuttajan ravinnotta olemista. Luuytimen keruuta edeltävänä kerätään lantion yläosan luista tähän tarkoitukseen suunniteltujen neulojen avulla. Toimenpiteen jälkeen luovuttajan vointia seurataan leikkaussalin heräämössä ja vuodeosastolla. Luovuttaja pääsee kotiin seuraavana päivänä.

Jos luovuttajan kantasolut kerätään verestä, niin ne on ensin mobilisoitava luuytimestä verenkiertoon. Tämä tapahtuu antamalla ihon alle kasvutekijäpistoksia, jotka aloitetaan neljä päivää ennen kantasolujen keräämistä. Luovuttaja saa hematologian vuodeosastolta tarvittavan

määrän kasvutekijäruiskuja. Luovuttaja voi itse pistää lääkkeen saatuaan ohjauksen tai hänelle järjestetään kasvutekijäpistosten anto asuinpaikan lähellä olevaan terveydenhuollon toimipisteeseen. Kasvutekijälääkitys saattaa aiheuttaa erilaisia flunssankaltaisia sivuvaikutuksia ja luusärkyä, mutta luovuttaja saa ohjeet niiden hoitamiseksi.

Veren kantasolujen luovutus

Veren kantasolujenkeruuta varten luovuttaja tulee lupapaikalle keruuta edeltävänä iltana Tyks:n hematologian vuodeosastolle. Osastolle tullessa otetaan verinäytteet ja samoin seuraavana aamuna. Tärkeää on huomioida, ettei kyynärtaipeen suonista saa ottaa näytteitä keruuta edeltävän viikon aikana eikä keruupäivinä. Kantasolujen kerääminen aloitetaan aamulla laboratoriotutkimusten valmistuttua. Keräämistä varten lääkäri laittaa molempiin kyynärtaipeisiin laskimokanyylit. Jos kyynärtaipeiden suonet eivät ole riittävät kantasolujen keruun onnistumiselle, niin anestesia­lääkäri asettaa paikallispuudutuksessa leikkausosastolla solisluun alla olevaan suureen laskimosuoneen keskuslaskimokatettrin.

Kantasolut erotetaan luovuttajan verestä soluerottelulaitteen (afereesilaitteen) avulla. Veri johdetaan kanyylien kautta letkustoa pitkin soluerottelulaiteeseen. Laite ottaa talteen kantasolut ja muut veren solut laite palauttaa takaisin luovuttajalle. Toimenpide kestää 4 - 5 tuntia. Koko toimenpiteen ajan sairaanhoitaja valvoo luovuttajan vointia. Kantasoluja kerätään 1 - 2 päivänä, kunnes riittävä solumäärä on saatu kerätyksi. Kotiutuminen tapahtuu muutaman tunnin osastoseurannan jälkeen.

Luovuttaja saa sairauslomatoistuksen terveystarkastuspäivästä ja luovutuksen ajalta. Luuydin luovutuksen jälkeen luovuttaja tarvitsee toipumiseen sairauslomaa noin viikon.

Ansiomenetysten ja matkakustannusten korvaamisesta annetaan lisätietoa luovutusinformaation yhteydessä. Veriarvojen normaalistuminen keruiden jälkeen varmistetaan kuukauden kuluttua otettavalla verinäytetutkimuksella, josta annetaan erillinen ohje.

Jos on kysyttävää edellä mainituista asioista, voi ottaa yhteyttä Tyksin aikuisten hematologian

Osasto TD7, Hematologia ja kantasolusiirtoyksikkö

Hämeentie 11, Pääsisäänkäynti 18A

PL 52

20521 Turku

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri • www.vsshp.fi • Vaihde 02 313 0000

Tämä ohje on tarkoitettu hoitosuhteessa oleville potilaillemme.